

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Sect. V. An & quomodo teneamur diligere inimicos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

TOM. II.

constitutus, filio subveniendum potius esse; quam parenti, quod nimirum filius sit magis conjunctus, ac veluti pars patris, eaque de causa magis diligendus. Hanc sententiam tenere videtur Divus Bonaventura, & Gabriel in 3. distinct. 27. & 29. Alfiodorensis libro 3. Sum. tractatu tertio, capite quinto, & alii.

VI.

Pater in extremâ necessitate est simpliciter preferendus filio.

Dicendum nihilominus, in extremâ necessitate patrem absolutè esse preferendum filio, & ei esse potius subveniendum: hæc longè communior est inter Theologos sententia, eam tenet Bannez, Valentia hic, Disp. 3. quaest. 4. punct. 5. Suarez Disp. 9. de Charitate Sect. 4. Coninck Disp. 25. & alii, secuti S. Thomam hic, quaest. 26. art. 4. ubi ad tertium sic habet: *In necessitatis articulo obligatus est filius ex beneficiis susceptis, ut parentibus maxime provideat.* Ex hoc Angelici Doctores pronuntiatio defumitur primario assercionis, quod nimirum filius, & vitam, & alia plurima beneficia à patre acceperit: unde in Decalogo post præcepta, quæ ad Deum spectant, immediatè statuitur præceptum circa parentes. Deinde gravius multo ab omnibus peccatum censetur patrem occidere, quam filium. Quare etsi affectus & propensio naturæ, ut ex nonnullis refert Sanctus Thomas, magis inclinet ad filium quam ad patrem, Charitas tamen hunc naturæ defectum corrigit, & rectè hominem ordinat, efficiendo ut magis diligat patrem.

Afferuntur rationes cur Pater sit proponendus filio.

Charitatis inclinationem natura corrigit.

VII.

Patrem filio esse preferendum docent Sancti Patres.

Huic veritati subscribunt Sancti Patres: Primò, inquit S. Ambrosius, *Deus diligendus est; secundo parentes; inde filii; post domestici.* Sanctus etiam Hieronymus cap. 44. in Ezech. sic habet: *Post omnium Patrem Deum, carnis quoque pater diligatur, & mater, & filius, & filia.* Primo ergo loco in extremâ necessitate subveniendum est patri, secundo matri, ut docet S. Thomas quaest. 26. art. 10. quamvis namque mater in filiorum educatione plus laboris & molestiæ patiat, ad patrem tamen præcipua cura liberorum spectat, eosque suis laboribus sustentat, unde est matri preferendus. Hic tamen ordo non obligat sub mortali. Quotidiana etiam experientia docet conjugem magis alterius conjugis bonum curare, quam filii: unde filius videtur ei in extremâ vel gravi necessitate posthabendus. Non tamen censendum est hoc obligare sub mortali.

Comparatio inter patrem & matrem.

Quid de filio respectu uxoris in extremâ necessitate opinandum.

VIII.

Extra necessitatem filius parenti anteferri solet.

Hactenus de extremâ vel gravi necessitate locuti sumus: si enim de minore tam in rebus spiritualibus, quam corporalibus sit sermo, & ubi de omnibus necessariis est provisum, filius preferendus videtur parentibus; sic enim docet Apostolus 2. ad Corinthios 12. vers. 14. *Nec enim, inquit, debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis.* Hinc S. Thomas hic, quaest. 26. a. 9. Parentibus, inquit, à filio magis debetur honor: filiis autem magis debetur cura provisionis.

IX.

Uxor quoad mutuum cohabitationem preferitur omnibus.

Uxor quoad mutuum cohabitationem omnibus est preferenda; quo modo illud Genesis 2. ver. 24. *Relinquet homo Patrem suam, & matrem, & adhaerebit uxori suæ,* explicat S. Thomas 2. 2. quaest. 26. art. 11. ad primum. Illud verò quod ad probandum uxorem omnibus, etiam parentibus, debere absolutè & simpliciter anteferri, ex Epist. ad Ephesios, cap. 5. sine afferri solet: *Unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat,* non intelligitur quoad æqualitatem, sed solum sicut diligit se; ita etiam debere diligere uxorem, utpote sibi matrimonii vinculo conjunctam. Magis verò in particulari mentem suam hac de re declarat Apostolus paulo ante, vers. 28. dum jubet

Quo sensu viri diligere debent uxorem ut seipsos.

viros uxores suas diligere ut corpora sua, amor autem corporis, ut supra ex Sancto Augustino vidimus, est omnium infimus. Non ergo loquitur Divus Paulus de amore appetitivo, sed de alio inferiore, seu ut ita viri uxores diligant, ut nullæ inter eos similitudines aut jurgia interveniant, sed pacatè, maximèque concordè vitam transigant, mutuisque se invicem sibi officiis devincant.

Quem affectum hic intelligat apostolus.

Tandem in extremâ necessitate pater carnalis preferendus est spiritali, idque sub mortali, ut ait Suarez hic, Disp. 9. Sect. 4. num. 11. & idem, inquit, est comparandum filium carnalem cum spiritali, & fratrem cum fratre, etsi non sub tam gravi obligatione. Innumeræ aliæ comparationes in ordine Charitatis fieri possunt, sed hæc sunt præcipuæ, & existimo alias omnes ex his facile solvi posse. Qui tamen rem hæc enucleatius discussam videre cupit, legat Suarez loco proxime citato, & S. Thomam hic, quaest. 26. art. 6. & sequentibus, ubi hæc omnia doctissime & exactissime resolvit.

Quid si comparatur pater carnalis cum spiritali, filius cum filio, & frater cum fratre.

Quoad affectum complacentiæ, meliores semper plus amantur; hic enim affectus propriè loquendo est de bono jam obtento: cum ergo nonnulli plus gratiæ & gloriæ adepti sint, quam alii, affectus objectivè major erga illos sit oportet, utpote qui hac in parte rebus semper est proportionatus.

Quid sentiendum de affectu complacentiæ.

Quares: Utrum ordo Charitatis maneat in patria? Resp. cum S. Thoma hic, quaest. 26. a. 13. in quibusdam rebus certum esse manere; Deus enim ibi est super omnia diligendus, & hoc modo à Sanctis omnibus diligitur: hoc enim, inquit sanctus Doctor tunc simpliciter erit, quando homo perfectè eo fruetur. Quoad seipsum verò, plus objectivè diligit meliores, quam seipsum & minis bonos, volent enim Sancti, utpote divinæ voluntati maxime conformes, ut quisque beatus eum gloriæ gradum habeat, qui illi ex divinâ misericordiâ & justitiâ confertur. Ex parte verò subiecti magis appetitivè diligit seipsum. Tandem quoad proximos, seu alios beatos, diverso modo se res habet in patria quam in viâ; hic enim, uti supra dictum est, plus conjunctiores nobis diligimus, secus vero res se habet in patria, ibi siquidem, cum omnia purè ex amore Dei metiamur, ab unoquoque spectatur, non quis sibi, sed quis Deo sit conjunctior, cum ergo quò quis est sanctior, & in gloriâ excellentior, eò sit magis unitus Deo, magis etiam amatur à beatis.

Ordo Charitatis quomodo in patria servatur, non quis nobis, sed quis Deo sit conjunctior.

Diversitas amoris in patria respectu objecti, & subiecti.

In patria spectatur, non quis nobis, sed quis Deo sit conjunctior.

SECTIO QUINTA.

An, & quomodo teneamur diligere inimicos.

INIMICORUM nomine intelliguntur illi, qui vel odio nos prosequuntur, vel aliqua injuriâ affecerunt. Dico itaque primò, non esse licitum odisse inimicos. Ratio est, sunt namque verè proximi, proximos autem non licet odio habere, ut apud omnes est in confesso: & hoc peccatum gravius est vel levius pro diversitate mali, quod ei ex odio volumus.

I. Inimicorum licet odio habere.

Dices: In lege veterè habetur, *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum:* ergo & modò, in quibusdam saltem casibus, non est cur idem nequeat fieri. Negant nonnulli verba illa:

II. An in veterè lege licitum fuerit odisse inimicos.

illa: Et odio habebis inimicum tuum, reperiri in veteri testamento, sed esse falsam glossam Scribarum, qui perverfis suis dictis & interpretationibus, vim interdum Scripturæ intulerunt: unde non dixit Christus Matth. 5. vers. 43. *Scriptum est, sed dictum est*, à Scribis nimirum Scripturæ sensum glossis suis corrupentibus: ita Scotus, Liranus, & Lorca, quod quidam præterea existimant esse probabile.

III. Alii, quamvis fateantur hæc verba explicitè in Scripturâ veteri non contineri, aiunt nihilominus contineri in eâ implicitè. Hanc explicationem approbant, & latè declarant Salmeron & Maldonatus in cap. 5. Matth. num. 21. Inimici verò illi non erant quicunque, ita ut iis liceret omnes, qui injuriam ipsi fecissent, odisse, sed intelligebatur de quibusdam gentibus in particulari, cum quibus Israëlitis ex mandato Dei bellum intercedebat, iustitque ejus debebant ab iis deleri, & ob horrenda scelera extirpari.

IV. Ego hac in re existimo, nunquam in lege veteri permissum, multo minùs præceptum Judæis fuisse, vel respectu ullius particularis personæ, vel integræ gentis verum internum odium, sed solum externum erga quasdam nationes, cum quibus prohibebantur ullum fœdus inire, imo, ut dixi, jubebantur eas delere. Hoc verò Christus in novo testamento non instituit, imo noluit hujusmodi inimicitias cum ullâ natione ex præcepto Evangelii suscipi, nec distinctionem fieri Judæi & Græci, sed omnes, quantumcunque quoad civiles discordias inter se dissidentes jubet fideles amore summo ac benevolentia complecti, nec prohiberi quo minùs ingrediantur Ecclesiam Domini, ut Deuter. 23. vers. 3. prohibebantur Ammonitæ & Moabites: *Ammonites & Moabites, etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini, in æternum.*

V. Dico secundò: Tenetur ex præcepto Christi positivè diligere inimicos; sic enim habetur Matthæi 5. vers. 44. *Diligite inimicos vestros*: quibus verbis præceptum contineri docent Sancti Patres, imo hoc idem affirmat Concilium quartum Carthaginense, capite nonagesimo tertio; Christusque ipse hoc insinuat, paulo post subjiciens: *Ut sitis filii Patris vestri*, quibus verbis innuit, nos filiationem Dei, seu gratiam non habituros, sed peccatum grave admissoiros, si inimicos diligere noluerimus, quod in prædictis verbis præceptum hujus rei contineri apertè indicat.

VI. Nec in lege tantum Evangelicâ, sed etiam veteri, imo & naturali extitit hoc præceptum diligendi inimicos; unde non est solummodo præceptum divinum positivum, sed etiam naturale, quod proinde Gentiles ipsi Philosophi agnoverunt, observandumque ab omnibus docuerunt. Quamvis autem hoc præceptum sit difficile, sicut & alia multa, quæ in lege naturæ observanda præscribebantur, in ordine tamen ad finem naturalem quadantenus per naturæ vires observari potest, etsi ut constanter servetur, speciale auxilium requiratur: quod non ad hujus tantum, sed aliorum etiam præceptorum impletiõnem necessarium esse ostendi Tomo præcedente, Disputatione centesimâ decimâ quintâ.

VII. Quod verò etiam in lege scriptâ præcepta fuerit dilectio inimicorum, exinde primò constat, quod Christus, ut primâ secundâ, quæst. 108. dici solet, nulla præcepta moralia positiva addiderit, nisi circa Sacramenta. Deinde Prover-

biorum 25. vers. 21. dicitur: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum*, &c. & Exodi 23. præcipitur, ut si quis bovem aut asinum inimici errantem viderit, eum ad inimicum reducat, ergo similiter præcipitur voluntas, qua hoc ei bonum volumus. Hinc ergo clarè deducitur, quod supra diximus, non fuisse scilicet in lege veteri præceptum odio habendi inimicos, cum etiam ibi lex præceperit illorum amorem, Deus autem nequit præcipere contraria.

Ex vi ergo hujus præcepti inprimis tenetur quisque semper interius in eum conceptum odium deponere, juxta illud Matthæi 6. vers. 15. *Si non dimiseritis hominibus (peccata) nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Hoc verò multo magis obligat, si inimicus veniam offensæ petat, tunc enim non solum tenetur alter odium deponere, sed signa etiam externa hujus depositionis ostendere, ut innuit S. Thomas 2. 2. quæst. 83. Ad amandum verò inimicum, in iis tantum circumstantiis obligamur, in quibus id præstare tenemur erga alios homines, & ad signa amicitie iis exhibenda, in necessitate nimirum, juxta dicta superius de dilectione proximi, nulla enim lex obligat ad inimicum plus quàm alios diligendum. Istud autem intelligitur per se loquendo, & secluso scandalo; ad hoc enim vitandum tenetur quis interdum in aliis circumstantiis præter dictas signa reconciliationis erga inimicum ostendere.

Quamvis etiam non tenetur quis per se loquendo inimicum, sicut nec alios homines salutare, tenetur tamen ut plurimum eum resalutare, idque quando alios homines salutandi non esset obligatio, hoc enim omittere, odium in ipso generaret, darètque occasionem scandali, essètque indicium, pristini illud odii quasdam adhuc scintillas in pectore fovere. Signa etiam averfi ab eo animi non licet exterius ostendere. Satisfactionem nihilominus, in illis, in quibus læsus est, potest quis ab inimico citra offensam exigere, ut exemplo virorum maximè proborum in dies constat, qui postquam condonaverint injuriam, læsæ tamen famæ reparationem, & bonorum, si quæ ablata sint restitutionem civili actione ab inimico coram legitimo Judice solent exposcere, nec ullus cuiquam hoc vertit vitio. Quoad actionem verò criminalem, qua scilicet satisfactio pœnalis ab inimico, à quo læsi sumus exigatur, quamvis, si debito modo fiat, nimirum non ex affectu vindictæ, sed zelo justitiæ, & ut homines deinceps deterreantur ab injuriâ aliis inferendâ, quamvis inquam, hoc fieri possit, spectatâ tamen communi hominum conditione, id non nisi à paucis purè ex affectu justitiæ, & boni publici causâ fit, unde existimo hoc à personâ læsâ rarè esse præstandum, ut benè advertit Valentia hic, quæst. 3. puncto secundo.

Quando autem supra diximus non esse licitum odisse inimicum, hoc intelligendum est de inimico specificativè sumpto, si enim formaliter seu reduplicativè sumatur, nempe quæ est inimicus, licet eum odisse, hoc enim non est ipsius personam odio habere, sed inimicitiam; sicut etiam peccatores quæ tales odimus, ut sic enim ipsorum culpam averfamur, quamvis eos ut proximos amare summo ac benevolentia prosequamur, paratque simus omnia iis Charitatis officia exhibere. Ex honesto tamen sine possumus proximo optare malum temporale, nempe ut per illud corrigatur, & ad meliorem se frugem recipiat; pœnam verò æternam nulli viatori desiderare

Deus præcipere nequis contraria.

VIII.

Ad quid ex vi præcepti dilectionis inimici tenemur.

In quibus circumstantiis tenetur quis signa amicitie erga inimicum ostendere.

IX.

Salutantem inimicum tenetur quis resalutare.

Quid de actione criminali contra inimicum instituendâ censendum.

X.

Inimicum formaliter sumptum licitum est odisse.

Tom. II.

desiderare licet. Morbum etiam interdum licet proximo desiderare, nempe vel ad ipsius, vel aliorum bonum: sic Apostolus ad Galatas quinto, vers. 12. *Vinam, inquit, abscindantur, qui vos conturbant*, id est utinam à vestro confortio & ab Ecclesiâ ad tempus removeantur, ut hoc pacto vos turbare desinant: sicut 1. ad Corinthios 5. fornicarium illum, qui tale scandalum præbuerat, iussit ab Ecclesiâ abscindi, ne pravo illius exemplo fidelium mores corrumpentur.

XI.
Vitæ ex duobus actibus sit melior, dilectio amici an inimici.

Quæres, quando & amicus & inimicus diligitur propter Deum, uter ex his duobus actibus sit melior. Respondetur cum S. Thoma 2. 2. quæst. 27. art. 7. amorem amici ex parte objecti, proximi scilicet, qui diligitur, esse meliorem, amicus siquidem, inquit, est melior magisque nobis conjunctus, quam inimicus. Aliunde tamen ait Sanctus Doctor amorem inimici præeminere amori amici, cum enim nihil sit ex parte objecti, quod illum ad actum amoris alliciat, sicut in actu amoris respectu amici, sed potius ad actum odii, animique aversionem, actus hic amoris respectu inimici est merè propter Deum, isque videtur esse objectum ejus adæquatum. Hic proinde actus altero videtur præstantior, magisque heroicus, generosiorisque animi indicium.

Generosior est actus quo diligitur inimicus, quam quo amicus.

XII.
Ostenditur amorem inimici esse multo fortis amorem amici.

Deinde multo fortior est amor, quo inimicus diligitur propter Deum, & consequenter dilectio Dei; sicut enim, ut loco citato ait S. Thomas, vis ignis eò arguitur esse major, quò ad remotiora calorem diffundit, ita & vis amoris; cum ergo inimicus sit à nobis remotus, amicus verò conjunctus, fortior est amor, qui ad inimicum calorem suum, ut ita dicam, diffundit, quam qui ad amicum, utpote qui est intra sphaeram longè minorem. Nec refert quòd odisse amicum sit multo pejus, quam odisse inimicum, id enim est, quia ex gratitudine, multisque aliis nominibus amico obstringimur, unde perverse admodum naturæ, summèque inhumanum se ille ostenderet, qui personam sibi charissimam odio haberet, si namque, ut ait S. Augustinus supra citatus: *Si, inquam, nimis durus est animus, qui si amorem nolebat impendere, nolit rependere, quanto magis, si loco amoris rependat odium.*

Ignis & amor, quò in remotiora agunt, ad probantur esse fortiores.

SECTIO SEXTA.

Varia inquiruntur circa dilectionem Dei & proximi: ubi etiam de odio Dei.

I.
Dicitur quidam magis inclinari nos à naturâ ad amandum nos ipsos.

Quæres primò: Utrum natura magis nos inclinet ad diligendum Deum, an nos ipsos. Prima sententia affirmat nos secundum propensionem naturalem inclinari magis ad diligendum nos ipsos: ita Halensis 3. parte, quæst. 30. membro primo; Albertus Magnus, S. Bonaventura in 3. Dist. 29. art. 1. quæst. 2. ad primum, Gabriel ibidem, & alii.

II.
Ex natura inclinatione magis propendit homo ad dilectionem Dei, quam sui ipsius.

Dicendum nihilominus cum S. Thoma 2. 2. quæst. 26. art. 3. quem Caietanus, & alii Thomistæ ibidem sequuntur, Scotus in 3. Dist. 27. Richardo & Durando ibidem, Dist. 29. Soto lib. 1. de Naturâ & Gratiâ cap. 6. & 22. Vasquez 1. 2. Disp. 194. Valentia hic, puncto secundo, idèmq; affirmant Lorca, Turrianus, & alii, & est longè communior inter Theologos sententia: dicendum inquam, nos ex naturæ

ductu & propensione magis inclinari ad diligendum Deum naturæ finem, quam nos ipsos. Ratio est: Charitas siquidem & gratia non destruit naturam, sed perficit, cum ergo Charitas supernaturaliter diligendum, natura magis inclinabit ad diligendum Deum naturaliter. Confirmatur: Ratio enim naturalis dicat esse Deum diligendum super omnia, ergo super nos ipsos. Præterea, unaqueque res magis propendet ad suum finem, Deus autem, ut lumine naturæ constat, est rerum omnium creaturarum finis, ac centrum; ad quem proinde omnia suis veluti ponderibus, & innatâ inclinatione feruntur. Adde affectum, quo quis magis se ipsum amaret, quam Deum, fore malum & inordinatum, imò & peccaminosum, natura verò, cum sit à Deo, & quicquid habet, à Deo habeat, ad malum per se inclinare non potest.

Ad Deum veluti ad finem omnium summâ propensione feruntur.

Neque huic doctrinæ obstat dictum illud Aristotelis 9. Ethicorum, cap. 9. *Amabilia ad aliterum sunt ex amicabilibus ad se*: Respondetur enim cum S. Thoma citato ad primum, solum loqui Philosophum de bonis particularibus, non de bono totius boni fonte, cum hoc siquidem nullum bonum creatum, nec proprium, nec alienum in competentiam venire potest. Deinde esto daremus appetitum sensitivum inclinare interdum ad mala, hoc tamen nunquam præstat appetitus rationalis, de quo procedit præsens quæstio. Adde tamen appetitum sensitivum non inclinare nisi ad ea, quæ secundum se bona sunt, quamvis per accidens, ex circumstantiis extrinsecis subinde vitentur.

III.
Satis si videtur inclinatio naturæ naturæ ad magis amandum Deum.

Quæres secundò: Utrum amor Dei & proximi propter Deum sint ejusdem speciei? Ad hoc dictum est supra hos actus differre specie, cum etiam ex objecto materiali reddantur actus speciei diversi, unus autem horum actuum, ut constat, habet objectum speciei distinctum ab alio; dicendum, inquam, actum quo diligo proximum propter Deum distingui specie ab actu quo diligo Deum. Idem tamen habitus utrumque actum indivisibiliter respicit; hic enim speciem defumit ab objecto formali.

IV.
Actus qui diligit proximum propter Deum est speciei distinctus ab actu qui diligit Deum.

Quæres tertio: An præter virtutem Theologicam Charitatis detur habitus acquisitus amoris erga Deum vel proximum? Quæstio hæc eadem est cum eâ qua quarritur an detur habitus acquisitus Fidei: sicut ergo ibi respondi affirmativè de hujuscemodi habitu Fidei, idem hic dico de habitu acquisito amoris, tam respectu Dei quam proximi, nec major hæc est difficultas, quam de habitu Fidei.

V.
Deturne etiam habitus acquisitus amoris erga Deum vel proximum.

Quæres quartò: Possitne Deus diligi propter aliud? Ad resolutionem notandum, aliud esse ut quis actum suum ad aliquem finem referat, aliud ut in eum finem referat objectum actus, ut ex communi exemplo constat: cupiens exempli gratia aliquis peccatorum veniam obtinere, ad hoc adipiscendum imperat sibi actum contritionis, vel amoris Dei super omnia; in hoc exemplo clarè constat actum Charitatis ob alium finem elici. Dico itaque posse hoc sensu Deum diligi propter aliud, hoc est posse actum amoris Dei seu Charitatis propter aliquid aliud elici. Hinc tamen non sequitur objectum hujus actus, seu Deum amari propter aliud, sed amatur propter se, & purissimo actu amoris super omnia, hic tamen actus, uti dictum est, ob alium finem elicitur. Hæc meo judicio satis clara sunt: utrum

VI.
Possit quis actum amoris Dei elici propter aliud.

Quo sensu possit Deum diligi propter aliud.

Possitne Deus propter aliud diligi.